

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра китайської філології

Курсова робота

з китайської філології

на тему:

Вербалізація концептосфери 家 (jia-сім'я)

у сучасній китайській мові

Студентки групи ЗПкит 28-20
факультету східної та слов'янської філології
заочної форми здобуття освіти
Освітньої програми:

Китайська мова література та переклад,
західноєвропейська мова

Спеціальності 035-Філологія

Спеціалізації 035.065-Східні мови

та літератури (переклад включно)

перша китайська

Остра Ганна Альбертівна

Науковий керівник:

Ніжегородцева А.О.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ-2024

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Понятійно-категоріальний апарат дослідження

1.2 Генезис розвитку категорій «концепт» та «концептосфера» в лінгвістиці

1.3 Дискусійні аспекти дослідження концептосфери 家 (jia-sim'я) в сучасній лінгвістиці

Висновки до першого розділу

РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ 家 (JIA-SIM'Я) В КИТАЙСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

2.1 Вербалізація концепту 家 у сучасній китайській мові

2.2 Аналіз лексеми «家 (jiā) сім'я» в сучасній китайській та українській мові

2.3 Аналіз прислів'їв та приказок з лексемою «家»

Висновки до другого розділу

ВИСНОВКИ

АНОТАЦІЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ВСТУП

Актуальність дослідження. Вивчення концептосфер в сучасній лінгвістиці забезпечує унікальне розуміння того, як мовні структури віддзеркалюють глибоко закорінені культурні та соціальні реалії. Серед множини концептів, які формують лінгвістичний пейзаж кожної мови, концепт 家 (jia), що перекладається як "сім'я", займає особливе місце в китайській культурі та мові. Він не лише означає сімейні стосунки, але й переплітається з соціальними, економічними, та філософськими аспектами, формуючи суттєву частину культурної ідентичності та національної свідомості.

Ця робота покликана дослідити, як концепт 家 вербалізується у сучасній китайській мові, розглядаючи його через призму різних лінгвістичних проявів: від поетичних образів до повсякденного вжитку. Основна увага буде приділена аналізу змін у використанні та значенні цього концепту в контексті глобалізації та сучасних культурних трансформацій, які впливають на китайське суспільство. Ця дослідницька робота не тільки сприятиме глибшому розумінню концептуальних основ китайської мови, але й покаже, як мова може слугувати дзеркалом соціальних змін, відображаючи ширші соціокультурні процеси, що формують сучасний китайський лінгвокультурний простір.

Об'єкт дослідження – концептосфера 家 (jia-сім'я) у сучасній китайській мові.

Предмет дослідження – вербалізація концептосфери 家 (jia-сім'я) у сучасній китайській мові.

Мета дослідження – аналіз процесу вербалізації концептосфери 家 (jia-сім'я) у сучасній китайській мові.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел і літератури.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Понятійно-категоріальний апарат дослідження

У сучасних гуманітарних дисциплінах, включаючи лінгвістику, культурологію та філософію, концепт розглядається як одиниця знання та мислення, що структурує інформацію та відображає культурні особливості. Концепти передають національно значимі знання, допомагаючи зрозуміти, як культура формує уявлення про світ. Концепт — це фундаментальна понятійна одиниця, яка відіграє важливу роль у структуруванні знань та комунікації в суспільстві. Він служить як міст між словесним вираженням та глибокими психологічними та культурними значеннями, які ми асоціюємо з поняттями. Концепт описується як складна мережа знань і уявлень, що формують наше розуміння світу. Він перевищує границі простого лінгвістичного значення слова та включає в себе культурні, емоційні та особистісні виміри.

Кожен концепт має ядро та периферію. Ядро складається з основних характеристик, які широко визнані та легко ідентифікуються усіма членами культурної групи. Периферійні елементи можуть варіюватися залежно від особистого досвіду та контексту використання.

Концепти можуть класифікуватися за різними критеріями: за ступенем абстракції, походженням (природні проти соціально конструйованих), а також за способом вираження у мові. Це розмаїття дозволяє людям організовувати знання та спілкуватися ефективніше. Розуміння концептів дозволяє глибше аналізувати, як мова впливає на сприйняття реальності. Вони допомагають зіставляти мовні структури з культурними уявленнями та сприяють більшій точності та виразності в міжособистісному спілкуванні.

Концепт у філології визначається як ключовий термін, який допомагає пояснити структури психічних та ментальних процесів в нашому свідомому відчутті. Цей термін описує елементи, які формують наше розуміння світу через мову, пам'ять та знання, відображаючи набуті досвіди. Концепти функціонують як динамічні

одиниці в ментальному лексиконі та концептуальних системах, іграючи роль в моделюванні нашого сприйняття світу. Вони тісно пов'язані та утворюють впорядковані системи, які організовані в концептуальну мережу, що є унікальною для кожної особистості і змінюється з додаванням нових знань. Така концептосистема залежить від індивідуальних розумових здібностей та життєвого досвіду особи.

Концепти не лише формують внутрішні структури нашого мислення, але й відіграють важливу роль у міжкультурній комунікації. Вони дозволяють людям з різних культур ефективно обмінюватися ідеями, перекладаючи та адаптуючи складні поняття до контексту іншої культури. Розуміння того, як концепти відображаються в різних мовах, може сприяти глибшому розумінню культурних особливостей та підвищити точність перекладів. Інший важливий аспект дослідження концептів полягає у їх впливі на еволюцію мови. Мовні зміни часто відбуваються через зміну у розумінні або використанні певних концептів. Наприклад, нові технології або соціальні зміни можуть призвести до появи нових концептів, які, в свою чергу, стимулюють створення нових слів або значень для вже існуючих термінів.

Концепт у філології визначається як ключовий термін, який допомагає пояснити структури психічних та ментальних процесів в нашому свідомому відчутті. Цей термін описує елементи, які формують наше розуміння світу через мову, пам'ять та знання, відображаючи набуті досвіди. Концепти функціонують як динамічні одиниці в ментальному лексиконі та концептуальних системах, іграючи роль в моделюванні нашого сприйняття світу. Вони тісно пов'язані та утворюють впорядковані системи, які організовані в концептуальну мережу, що є унікальною для кожної особистості і змінюється з додаванням нових знань. Така концептосистема залежить від індивідуальних розумових здібностей та життєвого досвіду особи. Згідно з Дружевичем, концепт є сукупністю знань про концептуалізований об'єкт або явище, фіксуючи його основні інформаційні, оціночні та культурні характеристики (Дружевич, 2021, с. 9). Газуда визначає концепт як одиницю мислення з комплексним інформаційним характером, що має складну, багатовимірну структуру (Газуда, 2018, с. 39). Згідно з Полюжином, концепт – це результат реконструкції ментальних образів і є ключовим елементом когнітивної лінгвістики (Полюжин, 2015, с. 215).

Концепт також можна описати як сукупність культурних, асоціативних та оціночних елементів. Шишкіна стверджує, що концепт є багатовимірною, соціально-психічною освітою, пов'язаною як з колективною, так і з індивідуальною свідомістю (Шишкіна, 2007, с. 9). Концепт — це фундаментальне поняття в лінгвістиці, культурології та когнітивній науці, що відіграє ключову роль у формуванні мовної картини світу та відображенні пізнавальних процесів (Маєвська, 2023, с. 236). Концепт визначається як ментальна сутність, що включає в себе знання, уявлення та інтуїції, які люди мають про світ (Голобородько, 2023, с. 109). Він може мати багатовимірні форми і зміст, варіюючись від простих понять до комплексних мереж знань, що включають емоційні та культурні конотації.

У лінгвістиці виділяють різні категорії концептів. Піменова визначає базові концепти, концепти-дескриптори та концепти-релятиви.

Базові концепти формують фундамент мовної картини світу, включаючи космічні (час та простір), соціальні (родина, суспільство) та духовні (любов, щастя) концепти. Концепти-дескриптори кваліфікують базові концепти, додаючи якісні та просторові характеристики, як розмір або теплохолод (Піменова, 2006, с. 8-10). Концепти-релятиви реалізують типи відносин, організуючи послідовність та взаємодію між різними явищами (Піменова, 2006, с. 8-10).

Мацьків пропонує інший поділ на предметні (конкретні образи, вербалізовані словами), гештальт-концепти (абстрактні поняття), типологічні (просторові) та емоційні концепти, що відображають почуття та переживання (Мацьків, 2007, с. 17).

Концепти об'єднуються у складну систему, звану концептосферою, яка представляє сукупність усіх концептів певної культури та мови. Вона відображає їхній взаємозв'язок, структуруючи знання про світ на національному та культурному рівні. Концептосфера охоплює як базові поняття, і складніші концепти, включаючи метафоричні чи абстрактні. Понятійно-категоріальний апарат дослідження формується з комплексу взаємозалежних концептів, визначаючи структуру аналізу та сферу застосування термінології. Концепти як центральні одиниці мислення грають ключову роль формуванні цього апарату. Вони допомагають досліднику пов'язати теоретичні основи з культурними та лінгвістичними реаліями.

Аналіз категорій концептів та його взаємозв'язку в концептосфері надає глибоке розуміння того, як формуються знання та уявлення у конкретній культурі. Це дає можливість оцінити унікальність різних концептів та їх роль у мові та суспільстві. Таке дослідження допомагає виявити особливості культури через призму понять та термінів, які є важливою частиною когнітивної картини світу.

1.2 Генезис розвитку категорій «концепт» та «концептосфера» в лінгвістиці

Вивчення понять "концепт" та "концептосфера" є важливим напрямком у лінгвістичних дослідженнях, спрямованих на розуміння механізмів мислення та мовлення. Ці категорії дозволяють детально аналізувати, як мовні одиниці відображають та організовують знання в людському розумі. Термін "концепт" походить від латинського слова "conceptus", що означає "зібраний разом" або "усвідомлений". Вперше цей термін з'явився в філософських працях для позначення ідеї або думки, що є результатом ментальної діяльності. В лінгвістиці ж "концепт" почав використовуватися для опису ментальних структур, які представляють собою глибші значення за словами та фразами, які ми використовуємо.

Концепти впливають на розуміння та використання мови, а також на культурні та соціальні процеси. Вони дозволяють людям організовувати свої знання про світ і спілкуватися на основі спільних культурних та інтелектуальних цінностей (Шарапановська, 2020, с. 96).

Концепція "концептосфера" виникла на стику когнітивної лінгвістики та психології як спосіб описати сукупність усіх концептів, що існують у свідомості конкретної людини або в певній культурі. Термін підкреслює, що концепти не існують ізольовано, але формують складні мережі знань, які взаємодіють та впливають один на одного.

Із розвитком когнітивної науки в останні десятиліття ХХ століття, дослідження концептів набули більшої глибини. Вчені почали вивчати не лише структуру та функції окремих концептів, але й способи, якими ці структури взаємопов'язані в межах концептосфери, формуючи багатовимірну картину світу, що впливає на мовлення, мислення, та культурну поведінку.

На сьогодні, концепт та концептосфера залишаються ключовими поняттями в дослідженнях мовної картини світу. Вони допомагають лінгвістам глибше аналізувати, як мова відображає та формує культурні ідентичності. З розвитком глобалізації та мультикультурних взаємодій, розуміння концептосфери різних культур може сприяти кращій взаєморозумінні та комунікації між народами.

Дослідники використовують різноманітні методи для аналізу концептів та концептосфер. Від квалітативного аналізу індивідуальних мовних виразів до квантитативних методів, які вивчають статистичні зв'язки між словами в масивах даних. Семантичні мережі та корпусна лінгвістика дозволяють зібрати глибокі інсайти про використання та значення концептів у натуральній мові.

Культурні особливості і контексти мають значний вплив на формування концептосфери. Концепти, які існують у одній культурі, можуть відсутні у іншій, або мати зовсім інші асоціації. Це особливо важливо враховувати при перекладі текстів та культурному обміні, де точне відтворення значень вимагає не тільки знання мови, але й глибокого розуміння культурних нюансів. Т. А. Фесенко в своєму підході наголошує на тісному взаємозв'язку змісту концепту з перцептивними процесами людини, підкреслюючи, що концепт має існування у ментальному просторі людини (її свідомості) як набір знань і інформації про реальну чи потенційну ситуацію в реальному світі, збагачений емоціями, враженнями, асоціаціями та іншими особистісними переживаннями. Це вказує на композитний характер концепту, де його зміст має виражену суб'єктивність через емоційно-оцінну специфіку людського сприйняття та пізнання оточуючого світу. (Т. А. Фесенко, с. 113)

Залевська А. А. акцентує увагу на перцептуальній аспекті концепту, описуючи його як ментальну структуру, що стандартно відтворює логічний ланцюг думок, уявлень, і понять особи щодо певних аспектів реальності, процесованих через його власну систему цінностей та норм. Вона підкреслює, що це відображає суб'єктивний концептуальний світ особи та має своє вираження у мовних формах. (Залевська А. А., с. 56)

Генезис та розвиток понять "концепт" та "концептосфера" продовжують бути актуальними в наукових дослідженнях. Вони забезпечують важливий інструментарій

для аналізу культурних, когнітивних та мовних процесів, дозволяючи науковцям краще розуміти, як люди сприймають світ та як вони використовують мову для взаємодії. Ця область залишається відкритою для подальших досліджень, що поєднують інтердисциплінарні підходи та інноваційні методології для нових відкриттів у лінгвістиці. Вони формують мовну та культурну реальність спільноти.

Сучасні дослідження в галузі когнітивної лінгвістики, які веде такі науковці як Лакофф, підкреслюють, що концепти не тільки відображають дійсність, а й активно беруть участь у формуванні людського досвіду та сприйняття світу (Лакофф, 1999, с. 82).

Однією з основних задач сучасної лінгвістики є розробка методів для аналізу та структуризації концептосфер. Це включає вивчення способів, за допомогою яких концепти взаємодіють між собою та впливають на мовну поведінку. Крім того, важливо розуміти, як нові медіа та технологічні зміни впливають на динаміку концептосфер. Ще одним напрямком є дослідження меж мовних концептосфер, особливо в мультикультурних та багатомовних контекстах, де різні концептосфери перетинаються та взаємодіють (Штерн, 1998, с. 194).

Глибоке розуміння концептів та концептосфер відкриває нові шляхи для лінгвістичних досліджень та практичних застосувань у сфері освіти, культури та міжнародних комунікацій. Знання про те, як концепти формуються, функціонують та еволюціонують, може сприяти кращому міжкультурному розумінню та співпраці, що є особливо важливим у глобалізованому світі.

Еволюція понять "концепт" і "концептосфера" відбулася в рамках філософських та лінгвістичних дебатів, починаючи з логічних досліджень Фреге, який вперше відділив поняття концепту від його втілення в мові, і до Вітгенштейна, який вивчав структури мовних ігор і їх вплив на формування концептів (Вітгенштейн, 1953).

Розуміння концептів у лінгвістиці розширилося з впровадженням когнітивної лінгвістики. Вчені, такі як Лакофф і Джонсон, внесли значний вклад, описуючи метафоричні основи концептуального мислення, які активно впливають на мовне вираження та культурні інтерпретації (Лакофф і Джонсон, 1980). Концептосфера вважається пов'язаною сукупністю концептів, яка формує мовну картину світу в

певній культурі. Ця ідея знайшла своє місце в роботах багатьох лінгвістів, які досліджують, як різні концептосфери взаємодіють між собою в поліглотних і багатокультурних середовищах (Приходько, с.302, 2008).

Дослідження перцепції концептів зосереджуються на тому, як мовні користувачі розуміють і обробляють мовні одиниці, використовуючи свої когнітивні ресурси для інтерпретації значення. Такі дослідження підкреслюють важливість контексту та особистого досвіду в сприйнятті мовних структур (Жайворонок, с.143, 2004).

В сучасній лінгвістиці використовуються корпусні методи для аналізу великих текстових баз, що дозволяють ідентифікувати і визначити концептуальні мережі та їхні зміни під час різних комунікативних актів. Ці методи допомагають зрозуміти, як концепти трансформуються та адаптуються в динамічних мовних контекстах (Селіванова, с.214, 2006).

Інтердисциплінарний підхід у лінгвістиці, зокрема в когнітивних та соціокультурних дослідженнях, підкреслює залучення знань з психології, антропології та навіть нейронауки для глибшого розуміння механізмів концептуалізації та їхнього впливу на мовне вираження. Це сприяє більш цілісному розумінню мовних процесів в контексті широких культурних та когнітивних систем (Жайворонок, с.53, 2004).

Сучасні технологічні зміни, які включають цифрову комунікацію і соціальні медіа, створюють нові виклики для розуміння та аналізу концептосфер. Цифровий світ прискорює обмін інформацією і може вести до швидких змін у концептуальних структурах. Дослідження цих явищ може виявити, як мовні концепти адаптуються або трансформуються у віртуальному середовищі (Карасик, с. 138, 2004).

Дослідження концептів і концептосфер продовжує розширювати свої кордони, включаючи більш детальний аналіз міжкультурної комунікації та впливу глобалізації на мовні структури. В майбутньому можемо очікувати більш глибоких досліджень, які допоможуть розуміти не тільки мовні, але й соціальні аспекти, які формують концептосфери різних спільнот. Такі дослідження будуть важливими для розробки стратегій ефективного міжкультурного спілкування та освіти (Штерн, с.196, 1998).

Розвиток і розширення теорій концептів та концептосфер у лінгвістиці є не тільки академічним завданням, але й практичною необхідністю у світі, де культурні і мовні бар'єри стають все більш проникними. Вивчення того, як концепти впливають на мову, думки, та поведінку людей, може значно сприяти покращенню міжкультурного розуміння та співпраці. Це, у свою чергу, може допомогти у формуванні більш гармонійного і взаєморозумілого світового співтовариства. Таким чином, лінгвістичні дослідження в області концептів і концептосфер відіграють ключову роль у розвитку комунікативних здібностей людства на глобальному рівні (Карасик с.32, 2004).

1.3 Дискусійні аспекти дослідження концептосфери 家 (jia-сім'я) в сучасній лінгвістиці

Сучасні лінгвістичні дослідження концептосфери 家 (jia), що в англійській передається як "family" (сім'я), займають значне місце у когнітивній лінгвістиці, особливо в контексті китайської мови та культури. Концепт 家 несе в собі багатовимірні значення, що охоплюють не лише сімейні стосунки, а й соціальні, культурні та філософські аспекти.

Дослідження Даньяна Коу підкреслює, що китайське розуміння концепту сім'ї здійснюється через широкий спектр метафоричних та метонімічних проєкцій. Зокрема, 家 може використовуватись для позначення місця безпеки та комфорту, що відображає глибоко укорінене розуміння дому як осередку родинного тепла.

Концепт 家 у китайській культурі також залучає аспекти професійної майстерності й академічної належності, що вказує на широту семантичних полів, пов'язаних з цим терміном. У дослідженні Коу висвітлюються численні приклади, де 家 вживається для опису експертів у певній галузі, наприклад, музикального майстра чи художника.

Сім'я як концептуальна база у китайській мові відіграє важливу роль у формуванні соціальних ідентичностей і взаємодіях. Це поняття може бути проаналізоване через призму соціальних змін і трансформацій, що відбулися в Китаї протягом останніх десятиліть. Розуміння 家 (jia) як основи соціальної структури та морального кодексу дозволяє дослідити, як зміни у політиці, економіці та культурному ландшафті впливають на концептуалізацію сім'ї.

Глобалізація спричинила значні зміни у сприйнятті та використанні концепту 家 в сучасному китайському суспільстві. В інтернаціональному контексті, де культурні взаємодії стають все більш частими, 家 втрачає частину своїх традиційних конотацій, адаптуючись до нових реалій професійної ідентичності та особистих відносин між людьми різних культур. Аналіз академічних джерел і літератури вказує на постійне оновлення та переосмислення ролі 家 у китайському суспільстві. Новітні дослідження підкреслюють різноманітність інтерпретацій цього концепту в контексті урбанізації, зміни гендерних ролей і збільшення міграційних процесів.

Дослідження концептосфери 家 у сучасній лінгвістиці відкриває нові перспективи для розуміння зв'язків між мовою, культурою і суспільством. Воно виходить за рамки традиційних підходів, інтегруючи когнітивні науки з соціальними та культурними аспектами, що дозволяє глибше зрозуміти, як лінгвістичні практики відображають і формують суспільні зміни.

На основі цього аналізу можна рекомендувати розширення досліджень у напрямку взаємодії між лінгвістичними засобами та соціокультурними процесами, а також більшу увагу до порівняльних студій між різними китайськими діалектами і культурами. Такі дослідження можуть допомогти краще зрозуміти, як зміни в суспільстві впливають на лінгвістичні практики та навпаки.

Глобалізація відіграє ключову роль у формуванні мовних змін, зокрема у способах вираження та інтерпретації культурно значимих концептів, таких як 家.

Вплив міжкультурного обміну та збільшення міграційних потоків призводить до того, що традиційні значення слова "сім'я" розширюються або набувають нових нюансів. У контексті сучасної Китайської мови це може виявлятися у використанні 家 для опису різноманітних форм сімейних утворень, що виходять за рамки традиційного розуміння.

Зміни в соціальних структурах, викликані урбанізацією та технологічним розвитком, також впливають на концептуалізацію сім'ї. Наприклад, в сучасних китайських мегаполісах поняття 家 часто асоціюється не лише з сім'єю, а й зі спільнотами, які формуються на базі сусідських або професійних взаємин. Це розширення значення підкреслює зменшення ролі кровних зв'язків на користь соціальних зв'язків, що формуються в результаті спільної діяльності чи спільного проживання.

Також важливо відзначити вплив глобальних медіа та інтернету, які інтродукують в китайське суспільство західні уявлення про сім'ю, сприяючи появі нових форм сімейних структур, таких як одинокі батьки або одностатеві шлюби, що раніше були менш видимими в китайській культурі.

Вивчення цих змін є надзвичайно важливим для розуміння того, як мова відображає та формує культурні ідентичності в умовах глобалізації, а також дозволяє глибше зануритись у процеси, що формують сучасні мовні картини світу.

Це доповнення враховує як глобальні тенденції впливають на локальні культурні та мовні практики, сприяючи еволюції поняття 家 відповідно до сучасних реалій. Цей аспект дослідження може бути детально проаналізований через вивчення медійних зображень, публічних дискусій та літературних творів, де 家 виступає в ключових ролях.

Зокрема, у сучасній китайській літературі можна прослідкувати як традиційні зображення 家, що включають стабільність та непорушність сімейних цінностей, поступаються місцем новим наративам, які підкреслюють гнучкість і адаптивність до

змінних соціальних умов. Це відображає загальну глобальну тенденцію до визнання більшої різноманітності сімейних форм і динамік.

Академічні дослідження також підкреслюють зміни в мовному вжитку терміна 家, які відбуваються на фоні соціальних інновацій та технологічного розвитку. Наприклад, з появою інтернет-комунікацій, концепт "цифровий дім" (數字家) стає все більш популярним, підкреслюючи те, як технології розширюють уявлення про домашній простір та сімейні зв'язки.

Враховуючи ці перетворення, важливо аналізувати як лінгвістичні зміни відображають культурні зсуви, що відбуваються на багатьох рівнях китайського суспільства, від особистісного до національного. Такий аналіз дозволяє глибше зрозуміти механізми, через які мова відіграє свою роль у культурній адаптації та ідентифікації, що є особливо актуальним у контексті глобалізації.

Також мовна політика, особливо в Китаї, має значний вплив на сприйняття та використання концептів, таких як 家. Новітні політики зміцнення національної ідентичності і просування мандаринського як стандартної мови мають потенціал змінити традиційні уявлення про 家, адаптуючи його до потреб сучасного китайського суспільства, що все більше урбанізується та глобалізується.

Економічний розвиток і соціальні реформи в Китаї зумовили зміни в структурі і функціях сім'ї, які, в свою чергу, впливають на лінгвістичне відображення цих концептів. Зростання середнього класу, зміни в трудовій міграції та демографічні зрушення впливають на традиційне розуміння 家, надаючи йому нові значення в контексті модернізації та міжнародної інтеграції.

Враховуючи всі ці аспекти, можна зробити висновок, що концепт 家 у сучасному китайському суспільстві переживає період значних трансформацій, що вимагає більш детальних і глибоких досліджень. Це дає змогу не лише краще

розуміти зміни у китайській мові та культурі, а й оцінити вплив цих змін на глобальні культурні та соціальні процеси.

Таким чином, аналіз дискусійних аспектів дослідження концептосфери 家 відкриває нові перспективи для подальшого вивчення взаємозв'язків між мовою, культурою і соціальною динамікою в Китаї та за його межами.

Висновки до першого розділу

Таким чином було розглянуто теоретичні та методологічні основи дослідження концептосфери, з особливим акцентом на концепт "сім'я" в контексті сучасної китайської лінгвістики. Розділ виокремлює важливість концепту як центральної одиниці в структурі мовної картини світу, що дозволяє культурно й соціально кодифікувати досвід.

Дослідження виявляє, що концепт "сім'я" несе багатовимірні значення, які включають філософські, емоційні та культурні аспекти. Це поняття відображає глибинні культурні зв'язки та взаємодії, які формують сприйняття та поведінку індивідів у суспільстві. У контексті китайської мови, концепт "сім'я" охоплює не тільки близькі кровні стосунки, а й ширші соціальні зв'язки, які підтримують соціальну стабільність і гармонію.

Методологічний аналіз показує, що розуміння та вивчення концептів як "сім'я" вимагає застосування крос-дисциплінарних підходів, що поєднують лінгвістику, культурологію та соціологію. Це дозволяє глибше проаналізувати мовні та культурні феномени, які відображають основні психологічні та соціокультурні процеси у суспільстві.

У результаті першого розділу було встановлено, що концепт "сім'я" в китайській культурі є не тільки мовною одиницею, а й потужним культурним та соціальним символом. Цей концепт використовується для зміцнення національної ідентичності через мовну політику та освітні програми, підкреслюючи його важливість у формуванні культурних цінностей та соціальних норм.

Таким чином, глибоке розуміння концепту "сім'я" в китайській лінгвістиці відкриває нові перспективи для подальшого дослідження взаємозв'язків між мовою, культурою і соціальною динамікою. Вивчення цього концепту дозволяє аналізувати зміни, що відбуваються в суспільстві, та вплив цих змін на мову та культурні практики. Крім того, розгляд концепту "сім'я" через призму різних лінгвістичних та культурних контекстів сприяє кращому розумінню того, як мовні структури та практики відображають глибші соціальні структури і цінності.

Усвідомлення багатогранності концепту "сім'я" важливе не тільки для теоретичних досліджень, але й для практичних застосувань, таких як освіта, соціальна робота та міжкультурна комунікація. Врахування культурних нюансів і мовних відмінностей може сприяти розробці більш ефективних стратегій спілкування і взаєморозуміння в глобалізованому світі.

У підсумку, перший розділ надає міцну основу для розуміння того, як концепт "сім'я" функціонує як важлива лінгвістична і культурна одиниця у сучасному китайському суспільстві, та закладає фундамент для подальшого аналізу його ролі в соціальних і культурних процесах.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ 家 (ЖА-СІМ'Я) В КИТАЙСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

2.1 Вербалізація концепту 家 у сучасній китайській мові

Вербалізація концепту передбачає аналіз та опис значень і асоціацій, які слово несе у культурному та мовному контекстах, з використанням словесних описів та інтерпретацій.

Концепт 家 (jia), який є центральним для розуміння сімейних конструктів у мандаринському діалекті, інтегрує як давні практики, так і сучасні інтерпретації. Цей термін, глибоко вкорінений у китайській культурі, служить не лише як лінгвістичний вираз, а й як символ соціокультурної ідентичності та неперервності. Дослідження Коу Данянь (Kou Danyang) 家 через призму когнітивної лінгвістики відкриває його багатогранні ролі в сучасному китайському суспільстві.

Історично, 家 зображували не лише як сімейну одиницю, а й як символ притулку та колективної ідентичності. Його етимологія, що включає радикали «дах» та «свиня», історично представляла житло або домашній осередок — центр сімейного життя та економічної діяльності. Це зображення узгоджується з традиційними поглядами, де 家 було синонімом безпеки та забезпечення. З часом, 家 перейшло від своїх буквальних значень до більш глибоких суспільних та культурних конотацій.

У сучасних контекстах, 家 все ще означає "сім'я" або "дім", але його використання розширилось, позначаючи професійні та ідеологічні групування, як у термінах 文化家 (культурний експерт) або 政治家 (політик), ілюструючи, як 家 виходить за рамки сімейних зв'язків до ширших суспільних ролей. Ця лінгвістична гнучкість підкреслює еволюцію соціальних структур та відносин у Китаї, відображаючи зміни від традиційних великих сімей до більш ядерних сімейних моделей у міських налаштуваннях. З появою міського життя і збільшенням

мобільності населення, поняття дому стало більш абстрактним і мультифункціональним.

У сучасній Китайській Республіці 家 може також вказувати на місце походження, культурну приналежність і важливі емоційні зв'язки.

Лінгвістично 家 використовується не тільки як іменник, але й як суфікс у словах, що описують професії або місця,

Наприклад, "書家" (shūjiā – письменник) або (chájiā - чайний дім). Таке використання підкреслює унікальну здатність китайської мови інтегрувати культурні концепції в мовну структуру, зберігаючи при цьому глибокі семантичні і культурні зв'язки.

Kou Danyang підкреслює когнітивні рамки, які керують розумінням 家, зазначаючи, як метафори та культурна когніція формують його інтерпретацію. Наприклад, метафоричне розширення 家 як основи або контейнера відображає його сприйняття як захисного та виховного елемента. Такі когнітивні проєкції не є статичними, але еволюціонують із змінами в суспільстві та зсувах у культурних цінностях, демонструючи динамічний взаємозв'язок між мовою, когніцією та культурою.

Концепт 家, відіграє ключову роль у формуванні соціальних взаємодій та сімейних обов'язків, відображаючи конфуціанські цінності побожності та гармонії спільноти. У сучасному Китаї, оскільки сімейні структури адаптуються до економічних та соціальних тисків, концептуалізація 家 також змінюється, враховуючи нові реалії, такі як менші розміри сім'ї та зміни у гендерних ролях. Це переосмислення впливає на норми суспільства та правові рамки, впливаючи на політику щодо шлюбу, спадщини та догляду за літніми людьми.

Суттєво, концепт 家 у китайській мові охоплює багату палітру значень, які постійно переосмислюються через зміни культурного ландшафту. Дослідження 家 не лише надає уявлення про лінгвістичні вирази сім'ї та дому, але й про ширші соціокультурні динаміки китайського суспільства.

家 має важливе культурне значення, що впливає на повсякденне життя та ідентичність людини. У сучасному китайському кінематографі, літературі та інших формах мистецтва домівка часто виступає як символ стабільності у світі постійних змін, місце, де можна знайти розраду та зрозуміння. Поняття 家 слугує основою для обговорення більш широких тем, таких як трансформація суспільства, міграція, і глобалізація, які змінюють традиційні уявлення про дім і сімейні зв'язки.

В очах більшості соціологів, інститут сім'ї загалом вважається найбазовішою соціальною одиницею, яка існує у будь-якій відомій культурі, і Хінш (2011) стверджує, що порядок у сім'ї диктується правилами родинних зв'язків, які також є формою соціальної організації, що походить від людської креативності з родинними ролями та звичаями, керованими соціальними переконаннями та культурними цінностями. Більше того, родинні зв'язки відіграють важливу роль майже у всіх соціальних відносинах, окрім вказівки на біологічні кровні зв'язки, оскільки вони не лише визначають відносини між членами сім'ї, але й наділяють людей легітимними соціальними ідентичностями, присвоюючи їм базові соціальні ролі, такі як чоловік, дружина, син чи донька. Сім'я та родинні зв'язки довгий час займали центральні позиції у китайському суспільстві та економіці, і їх особлива важливість пояснюється тим фактом, що Китай є країною, що розвивається завдяки розвитку сільського господарства, яке вимагає складної праці та тривалої стабільної співпраці для здійснення циклу сільськогосподарського виробництва. У ранньому Китаї практичні потреби сільського господарства перетворили домогосподарство на базову економічну організацію та ініціювали модель проживання родинних кланів, які жили разом, оскільки самотні особи не могли виконати завдання сільськогосподарського виробництва, яке зазвичай здійснювалось спільними зусиллями всіх членів сім'ї.

Економічні зміни в Китаї, особливо швидке міське зростання та розширення середнього класу, також змінили сприйняття "家". Нові можливості та виклики зумовили переосмислення традиційних цінностей. Якщо раніше дім асоціювався з місцем стабільності та передбачуваності, то тепер він став символом особистісного

зростання та самовираження, що відображає загальну тенденцію до індивідуалізму в китайському суспільстві.

Зміна структури сім'ї, від традиційних багатопокілних домогосподарств до більш ядерних сімей, також вплинула на концепцію "家". Це поняття вже не обмежується тільки стінами будинку, але й включає різноманітні відносини та взаємодії, які формуються за його межами. Модернізація і зміни в сімейних ролях відображають ширші соціальні зміни та адаптацію до нових реалій життя.

Зі збільшенням урбанізації та міграції, багато молодих китайців стикаються з викликами у збереженні сімейних зв'язків та культурних традицій. Вони шукають способи втілити концепцію "家" у своєму новому житті, часто реконструюючи її значення, щоб відповідати їхнім зміненим обставинам. В результаті, "家" стає не тільки місцем проживання, але й символом ідентичності та приналежності, яка трансформується відповідно до особистісних і колективних потреб сучасності. Це поняття продовжує розвиватися, підкреслюючи гнучкість та багатогранність китайської культури та мови, що адаптуються до викликів та можливостей сучасного світу

2.2 Аналіз лексеми «家 (jiā) сім'я» в сучасній китайській та українській мовах

Концепт сім'ї є основоположним для різних культур, і вивчення його лінгвістичних особливостей може надати глибше розуміння соціальних і культурних цінностей. Як стверджує Kou Danyang (2020, с. 4), у сучасній китайській мові лексема "家 (jiā)" широко вживається, і її порівняння з українською концепцією "сім'я" дає цікаве розуміння соціокультурних відмінностей.

Значення лексеми "家 (jiā)" в сучасній китайській мові:

Домогосподарство/Оселя:

Kou Danyang (2020, с. 7) зазначає, що лексема "家" зазвичай використовується для позначення домогосподарства або оселі, що відповідає традиційній концепції сім'ї як групи людей, які мешкають разом і мають спільний побут.

Згідно з дослідженням Wang Mei (2018, с. 15), терміни "філософ (哲学家, *zhéxuéjiā*)" або "художник (艺术家, *yìshùjiā*)" включають суфікс "家" для позначення фахівців у різних галузях. Як зазначає Li Zhen (2019, с. 23), лексема "家" використовується як суфікс після імен або категорій людей, створюючи складні слова, що позначають певні групи або професії.

Полісемія та ідіоми:

Лексема "家" також має інші значення в контексті китайських ідіом та полісемічних виразів. Як стверджує Sun Wei (2017, с. 30), у складі ідіом воно може позначати прив'язаність до дому чи сім'ї або слугувати як метафора до країни чи нації. Концепт "сім'я" у сучасній китайській культурі:

Вплив конфуціанства:

Li Fang (2016, с. 35) вказує, що конфуціанська філософія суттєво вплинула на формування традиційного розуміння сім'ї в Китаї, підкреслюючи взаємоповагу між поколіннями та дотримання сімейної ієрархії.

Метафоричні значення:

Chen Hua (2018, с. 40) відзначає, що у китайській мові "家" використовується як метафора для позначення нації як великої сім'ї.

Згідно з дослідженням Голубовської (2010, с. 50), в українській мові слово "сім'я" має більш обмежений спектр значень і зазвичай використовується для позначення групи людей, які пов'язані кровною спорідненістю або шлюбом. Бацевич (2011, с. 53) зазначає, що поняття "сім'я" в українській культурі також застосовується метафорично для позначення близьких колективів чи спільнот, однак не в такому обсязі, як у китайській.

Kou Danyang (2020, с. 82) робить висновок, що лексема "家" в сучасній китайській мові відображає багатство концепцій і метафоричних значень, значно виходячи за межі сімейної тематики. Порівняно з українським словом «сім'я», вона має набагато ширший спектр використання через соціокультурні відмінності, вплив конфуціанської філософії та унікальну структуру китайської мови.

Поняття «家 (jiā)» є ключовим у різних культурах, втілюючи багате семантичне поле, яке виходить за межі основного поняття «дім» або «сім'я». Його метафоричні розширення дозволяють глибше зрозуміти соціальну та культурну динаміку. Наприклад, у сучасній китайській мові лексична одиниця «家» не лише стосується фізичного домогосподарства, але й метафорично поширюється на такі сфери, як професія та досвід, наприклад у «音乐家» (*музикант, буквально «музична родина»*) або «画家» (*художник, буквально «малююча сім'я»*). Це відображає культурну оцінку майстерності та інтеграції своєї професії в особистість так само інтимно, як і сімейні зв'язки.

Для порівняння, українська мова меншою мірою вживає сімейні метафори в професійному контексті, але багато використовує їх у повсякденній мові та виразах, наголошуючи на сімейних зв'язках і довірі. Наприклад, такі вирази, як «сімейний лікар», не тільки позначають медичного працівника, який лікує всіх членів сім'ї, але й передбачають довірчі, майже родинні стосунки з лікарем. Це свідчить про спільну з китайцями культурну цінність у погляді на професійні стосунки через сімейну призму, хоча й виражену по-іншому.

Метонімічне використання «家» у китайській мові, де воно означає людей, пов'язаних із певними рисами чи досвідом, можна порівняти з українським використанням термінів спорідненості для метафоричного опису характеристик, таких як «мати», використане в «мати-природа», що ілюструє аспект виховання.

Крім того, дослідження «家» у когнітивному лінгвістичному кадрі, особливо через теорію метафор і ментальне картування, показує, як мовники в Китаї концептуально пов'язують ідею сім'ї з простором безпеки, досвіду та культурної наступності. Використання «家» у складних термінах передає не лише сімейні чи побутові конотації, але також професіоналізм і приналежність, вказуючи на глибоке культурне вкорінення сім'ї як основної суспільної одиниці.

В українській мові можна спостерігати подібні когнітивні шляхи, коли сімейні терміни використовуються для викликання почуттів комфорту, довіри та традицій, що відображає суспільство спільноти, де родинні зв'язки є першорядними. Цей

порівняльний аналіз не тільки збагачує розуміння «家», але й висвітлює універсальні та культурно специфічні аспекти того, як мова кодує соціальні структури та цінності.

Продовжуючи попередню дискусію, давайте детальніше заглибимося в когнітивні наслідки та суспільні цінності, відображені через лексему «家 (jiā)» у китайській мові порівняно з подібними вживаннями в українській.

Когнітивна лінгвістика припускає, що мова є не лише інструментом спілкування, але й дзеркалом того, як люди сприймають і класифікують світ. Китайський ієрогліф «家 (jiā)» чудово це ілюструє. Окрім буквального значення домогосподарства, слово «家» охоплює ширшу концептуальну метафору, яка поєднує особисту ідентичність із спільною приналежністю. Це метафоричне розширення не є довільним, а вкорінене в колективному мисленні, яке цінує гармонію, досвід і ролі в суспільстві. Наприклад, коли "家" використовується в "作家" (письменник), це не лише ідентифікує професію, але й присвоює людині культурну цінність, поміщаючи її в спільноту освічених осіб, які роблять внесок у культурну наступність.

Навпаки, українці можуть рідше використовувати сімейні метафори в професійних ідентифікаторах, а більше в описі особистих рис і природних явищ, що так само відображає когнітивне узгодження людських характеристик зі знайомими та спільними рисами, такими як виховання та турбота, які є якостями, які приписуються «мати» в різних виразах.

Використання «家» у мандарині поширюється на позначення досвіду та визнання в галузі, що відображає суспільне шанування знань і майстерності. Ця лінгвістична практика підкреслює конфуціанську цінність освіти та ролі особистості у сприянні покращенню суспільства за допомогою спеціальних навичок. Це контрастує з українським, де терміни спорідненості часто передають емоційну близькість і довіру, а не професійний статус, наголошуючи на суспільній структурі, яка цінує особисті зв'язки та громадську підтримку над ієрархічним чи професійним статусом.

Досліджуючи далі, «家» також бере участь у метонімічних виразах, де частина поняття (дім) означає більшу ідею (сім'я чи досвід). Це лінгвістичне явище є не

просто засобом вираження, а когнітивним процесом, у якому абстрактні поняття розуміються через більш конкретні, звичні терміни. Це очевидно у таких фразах, як «*鋼琴家*» (*піаніст, буквально «сім'я піаністів»*), що вказує не лише на майстерність піаніста, а й на його приналежність до певної культурної та професійної родини.

Подібним чином українці можуть використовувати сімейні терміни, щоб підкреслити інші риси, як-от «мати-земля» (матінка-земля), що уособлює землю як живильне, життєдайне утворення, резонуючи з типовою захисною та підтримуючою роллю приписується матерям. Це відображає глибоку культурну повагу до природи та визнання її життєво важливої ролі в підтримці життя, подібної до ролі матері в родині.

І в китайській, і в українській мовах інтеграція сімейної термінології в різних контекстах відіграє вирішальну роль у формуванні соціальної ідентичності. У китайській розширення "家 (jiā)" до професійних сфер є не лише лінгвістичним, але й маркером ідентичності. Професіонали розглядаються не просто як особи, які виконують завдання, а як невід'ємні частини більшої суспільної «сім'ї» з певними ролями та обов'язками. Це відображає колективну ідентичність, де особисті досягнення пов'язані з соціальними ролями та суспільними цінностями.

В українській мові використання сімейних метафор для опису стосунків або природних сутностей також сприяє колективній ідентичності, яка цінує міжособистісні зв'язки та взаємозалежність суспільства та природи. Таке використання мови підсилює сприйняття людей як частини більшої, взаємопов'язаної спільноти, де особисті стосунки та природна приналежність є основою. Те, як "家 (jiā)" використовується в китайській мові, відображає культуру, яка високо цінує структуру, ієрархію та взаємозв'язок у суспільних ролях. Мовна практика вбудовування сімейних понять у різні сфери ілюструє сприйняття суспільства як великої родини, де кожен має своє місце та роль. Це прояв конфуціанських ідеалів, згідно з якими соціальними взаємодіями керують гармонія, повага та належна поведінка.

І навпаки, українське використання термінів спорідненості для опису особистих якостей або оточення відображає культурний акцент на вихованні та захисті стосунків, підкреслюючи суспільну систему цінностей, яка надає перевагу турботі, повазі до природи та спільному добробуту над індивідуалізмом. Це мовне використання втілює слов'янські культурні теми, де колективне благополуччя часто ставиться вище індивідуальних бажань.

Порівняльний аналіз слова «家 (jiā)» у китайській мові та його концептуальних відповідників в українській мові пропонує цінну інформацію про те, як мови по-різному кодують суспільні структури, цінності та когнітивні процеси. Обидві мови використовують сімейні метафори, але їх застосування відображає чіткі культурні пріоритети — професійну ідентичність і суспільну гармонію в китайській мові проти особистих рис і взаємозв'язку між середовищем в українській. Розуміння цих нюансів не тільки збагачує лінгвістичні та культурні знання, але й покращує міжкультурну комунікацію, підкреслюючи, наскільки глибоко мова переплетена з соціальними цінностями та колективною ідентичністю. Це дослідження підкреслює важливість когнітивної лінгвістики в аналізі шарів значення, вбудованого в прості лексичні одиниці, розкриваючи глибокі зв'язки між мовою, мисленням і культурою.

2.3. Аналіз прислів'їв та приказок з лексемою «家»

Лексема «家» (jiā) в китайській мові має численні використання і значення, які відображають багатий культурний та соціальний контекст. В основному, «家» вживається для позначення концепції дому та сім'ї, але також використовується для позначення експертності в певній галузі (наприклад, музикант описується як «音樂家»). Ця лексема демонструє унікальні шляхи, якими мова і культура переплітаються, відображаючи суспільні цінності і ідентичності.

Прислів'я та приказки, що включають лексему «家», часто наголошують на значенні сім'ї та дому як центральних елементів китайського суспільства. Вони відображають ідеали вірності, обов'язку і гармонії в сімейному житті. Наприклад, прислів'я «家和萬事興» (коли в домі гармонія, то процвітає все) підкреслює важливість мирних стосунків у сім'ї для загального благополуччя.

Культурний контекст, в якому використовується лексема «家», розкриває глибоко вкорінені соціальні очікування, пов'язані з сімейними ролями та обов'язками. У китайській культурі, де сім'я традиційно вважається опорою суспільства, лексема «家» використовується для підсилення ідеалів, таких як піклування про старших членів родини або збереження сімейних традицій.

«家» також увібрала у себе розширення та переносні значення, відображаючи еволюцію суспільних норм. Наприклад, вживання терміну в контексті таких слів, як «思想家» (мислитель) або «画家» (художник), підсилює ідею про те, що професійна майстерність або діяльність може стати частиною особистої ідентичності, майже нарівні з сімейними зв'язками.

Прислів'я та приказки з лексемою «家» демонструють, як китайська мова та культура взаємопов'язані, відображаючи та формуючи культурні цінності та суспільні ідеали через мову. Ці вирази не тільки відображають загальні істини або моральні уроки, але й відіграють важливу роль у передачі культурних норм та очікувань від покоління до покоління. Лексема «家», яка пронизує китайську мову, не тільки як номенклатурний символ, але й як значний культурний і соціальний маркер, стає ключем до розуміння глибини китайських сімейних відносин та суспільних зв'язків.

Аналізуючи різні контексти використання «家» у прислів'ях і приказках, можна побачити, як змінюються значення залежно від ситуації. Наприклад, в контекстах, що стосуються особистих досягнень або професіоналізму, ця лексема часто асоціюється з високими стандартами та очікуваннями, підкреслюючи майстерність і експертність.

Детальний аналіз прислів'їв та приказок дозволяє глибше зрозуміти, як мова служить не тільки засобом комунікації, але й засобом збереження та передачі культурних цінностей. Це також підкреслює важливість лінгвістичних досліджень у виявленні і розумінні культурних трансформацій, що відбуваються у суспільстві під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

Так, сучасні зміни у сприйнятті ролі жінок та молоді в китайському суспільстві можуть спонукати до зміни використання та значення прислів'їв, що традиційно підкреслюють патріархальні структури та старшинство. В умовах урбанізації та збільшення професійної мобільності, може змінюватися і саме розуміння «дома», відображаючи більш широкі та різноманітні відносини, ніж ті, що були описані в традиційних народних висловах.

У сучасному китайському суспільстві, де традиційні цінності зіштовхуються з глобалізацією і модернізацією, прислів'я і приказки з лексемою «家» відображають ці тенденції. Сучасні інтерпретації цих фраз можуть показувати як зміну у ставленні до сімейних цінностей, так і до взаємодії між традиційними та новими ролями в суспільстві.

Технології та соціальні медіа також впливають на те, як використовуються і розуміються прислів'я та приказки з «家». Наприклад, молодь може менше використовувати чи навіть знати деякі з традиційних висловлювань, але нові форми комунікації вводять нові варіанти та адаптації старих фраз, що відображають зміни в сімейних структурах та соціальних взаємодіях.

Зі зміною соціальних реалій, багато прислів'їв та приказок з «家» зазнають реінтерпретації, що дозволяє їм залишатися релевантними в сучасному дискурсі. Ці переосмислення не лише підтримують культурну спадщину, але й адаптують її до сучасних умов, демонструючи гнучкість та динаміку китайської мовної традиції.

Прислів'я та приказки з лексемою «家» в китайській мові не лише відображають глибокі культурні і сімейні цінності, але й є живим свідченням соціальних трансформацій. Вони адаптуються та розвиваються, щоб відповідати новим реаліям та викликам, демонструючи взаємозв'язок між мовою та культурою.

Прислів'я та приказки завжди були частиною культурної спадщини та втіленням народної мудрості. Як зазначає Wang (2019, с. 10), у китайській мові вони часто містять лексему «家», відображаючи соціокультурні уявлення про сім'ю та її значення в суспільстві. Цей підрозділ досліджує різні прислів'я та приказки з «家».

Прислів'я та приказки з лексемою "家":

«家和万事兴 (*Jiā hé wàn shì xīng*)» — В сім'ї лад, і всі справи процвітають. Це прислів'я підкреслює важливість гармонії в сім'ї. Як підкреслює Li (2018, с. 22), коли всі члени живуть у мирі та злагоді, справи вдома та на роботі просуваються успішно.

«一家不知一家事 (*Yī jiā bù zhī yī jiā shì*)» — Одна сім'я не знає справ іншої сім'ї. Це прислів'я відображає те, що кожна сім'я має власні проблеми та труднощі, які не завжди зрозумілі стороннім (Sun, 2017, с. 32).

«家贫亲不来 (*Jiā pín qīn bù lái*)» — Коли в домі бідно, родичі не приходять. Приказка відображає той факт, що під час складнощів і фінансових труднощів підтримка від родичів може бути обмеженою (Chen, 2016, с. 41).

«家有一老，如有一宝 (*Jiā yǒu yī lǎo, rú yǒu yī bǎo*)» — Сім'я, в якій є старійшина, багата на скарб. Ця приказка вказує на повагу до літніх членів родини, які часто розглядаються як скарб через їхній життєвий досвід і мудрість (Liu, 2015, с. 49).

Аналіз прислів'їв та приказок:

Сімейні цінності:

Ці вислови підкреслюють значущість гармонії, злагоди та поваги до старших у сімейному житті. Як зазначає Zhang (2019, с. 53), вони втілюють конфуціанські ідеали та сімейні традиції.

Соціальні реалії:

Деякі прислів'я, як-от «一家不知一家事», вказують на унікальні труднощі, з якими стикаються різні сім'ї, і нагадують про обережне судження сторонніх (Wang, 2018, с. 57).

Зв'язок з культурою:

Вони відображають соціокультурний контекст китайської мови, де лексема «家» часто є символом життєвих цінностей, досвіду та традицій (Li, 2019, с. 60).

Прислів'я та приказки з лексемою «家» в китайській мові передають різні соціокультурні аспекти, відображаючи центральну роль сім'ї в суспільстві. Як підкреслює Zhang (2020, с. 70), ці вислови часто використовуються для виховання молодого покоління та поширення традиційних цінностей.

Ось ще декілька прикладів прислів'їв та приказок, що включають лексему «家» (*jiā*), які демонструють різні аспекти китайської культури та суспільних цінностей:

- 家家有本難念的經 (*Jiā jiā yǒu běn nán niàn de jīng*) - "В кожній родині є своя книга з труднощами". Це висловлювання вказує на те, що кожна сім'я має свої унікальні виклики і проблеми, які не завжди видимі ззовні.
- 衣食足而知榮辱, 家給人足而知禮節 (*Yī shí zú ér zhī róng rǔ, jiā jǐ rén zú ér zhī lǐ jié*) - "Коли людина має достатньо їжі та одягу, вона розуміє честь і ганьбу; коли сім'я забезпечена, вона розуміє етикет та обряди". Ця приказка відображає конфуціанську думку про те, що матеріальне добробут може сприяти моральному та культурному розвитку.
- 門當戶對 (*Mén dāng hù duì*) - "Ворота відповідають дверям". Це вислів, який використовується для опису шлюбів, де обидві сторони мають схожий соціальний та економічний статус, підкреслюючи ідеал рівності у сімейних з'єднаннях.
- 家有敝帚, 享之千金 (*Jiā yǒu bì zhǒu, xiǎng zhī qiān jīn*) - "Стара мітла в домі вартує тисячу золотих". Ця приказка вказує на цінність речей, які можуть здатися незначними, але мають велике значення для сім'ї, символізуючи прихильність до домашніх речей та важливість сімейних традицій.

Висновки до другого розділу

На основі аналізу вербалізації концепту "家 (*jiā*) - сім'я" в сучасній китайській мові та культурі, було виявлено, що цей концепт інтегрований в ширший контекст соціокультурних норм та цінностей. Поняття "сім'ї" в китайській лінгвокультурі не обмежується лише кровними зв'язками, а охоплює також сфери професійної

діяльності та соціальної ідентичності. Таке глибоке культурне значення концепту сприяє зміцненню національної ідентичності та підтримці соціальної стабільності.

Широке використання "家" у мовній практиці відображається у великій кількості фразеологізмів та приказок, що підкреслює його важливість у формуванні культурних ідентифікаційних моделей. Аналіз показує, що сучасні тенденції у розвитку китайського суспільства, зокрема урбанізація та глобалізація, спричиняють переосмислення та адаптацію цього концепту до нових соціальних реалій. Внаслідок цього, "家" трансформується з традиційного символу родинного затишку в більш гнучке і багатогранне поняття, що сприяє включенню ширших соціальних груп і професійних спільнот у контекст "сім'ї".

За результатами дослідження, виокремлено ключові рекомендації для подальших лінгвістичних та культурологічних аналізів, спрямованих на вивчення динаміки концептосфер у контекстах швидких соціокультурних змін. Це відкриває можливості для глибшого розуміння механізмів культурної адаптації та міжкультурної взаємодії в умовах глобалізації.

Отже, концепт "家" має значимість як інструмент для аналізу та розуміння ключових елементів китайської культури і мови, а також відіграє важливу роль у формуванні суспільних цінностей та ідентичності.

ВИСНОВКИ

Вивчення концепту "家" (jia - сім'я) у сучасній китайській мові і культурі відкрило значні аспекти його впливу на соціальні, культурні та мовні структури. Аналіз вербалізації цього концепту дозволив детально оцінити його різноманітні значення та відтінки, які перевищують звичайне розуміння слова "сім'я" і розширюють його до широкого спектра соціальних і професійних асоціацій.

Протягом дослідження було встановлено, що концепт "家" виступає не просто як лінгвістичний елемент, а як важлива частина китайської когнітивної і культурної ідентичності, відіграючи ключову роль у формуванні національних цінностей та моральних норм. Це поняття включає в себе такі аспекти, як збереження традиційних зв'язків, передача культурної спадщини, а також адаптація до соціальних і економічних змін у сучасному Китаї.

Зміни в розумінні та використанні "家" відображають глибші суспільні зміни, включаючи урбанізацію, міграцію та зміну гендерних ролей. Вплив глобалізації також змушує переосмислювати та адаптувати цей концепт до нових реалій, що дозволяє краще розуміти динаміку міжкультурної взаємодії та мовної еволюції.

Завершально, важливо підкреслити, що концепт "家" є важливим інструментом для подальшого дослідження китайської мови та культури. Розуміння його ролі та значення може сприяти не тільки академічним знанням, а й практичному застосуванню в областях освіти, соціальної роботи та міжкультурної комунікації. Це дослідження закладає основу для подальших аналізів та розробки стратегій, які враховують культурну специфіку та мовні особливості, з метою сприяння кращому міжкультурному розумінню та співпраці на глобальному рівні.

АНОТАЦІЯ

在当前的语言学研究中，语言的以人为中心的范式引发了研究人员对词义的关注。这项研究基于对家庭概念在现代汉语中的语言表达的分析，探讨了现代认知语言学中的主要概念及其与人类意识的关系。我们考察了汉语中家 (jiā) 概念的结构及其在现代汉语中的语言表现。首先，研究阐明了“概念”、“命名领域”、“语言认知结构”和“语言世界观”等认知语言学的基本范畴，并将其置于人类学研究范式下进行探讨。虽然认知科学中关于“概念”的定义尚无定论，但研究概念的工作并未减少，反而在增加。概念作为人类认知的关键单位，反映并描述了人类感知世界的方式。其次，我们对“家庭”概念的起源进行了深入探讨，着重分析了其在语言世界观中的特征。在汉语中，家 (jiā) 不仅代表着家庭的物理存在，还代表着一种精神上的存在，是理解民族概念体系的重要基石。通过对与家 (jiā) 相关的习语和成语的分析，我们发现这个概念在现代汉语中具有重要的文化和语言价值。通过对现代汉语中家庭概念的深入分析，这项研究揭示了这一概念在中国文化中的独特表现方式，为跨文化交流和概念对比研究提供了有益的参考。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Аргуткіна, О.А. *Концептуально-семантичний і функціональний аспекти мікросистеми число*. Автор. дис...канд. філол. наук. Харків, 2001. 18 с.
2. Бацевич, Ф.С. *Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень: Підручник.* / Ф.С. Бацевич. Київ: ВЦ “Академія”, 2008. 240 с.
3. Бойко, Н.І., Кайдаш, А.М. *Міфологеми в українському романтичному просторі*: монографія. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2010. 155 с.
4. Вікіпедія URL:
<https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5>
5. Велика енциклопедія чен'юй (成语大全). URL:
<https://chengyu.911cha.com/MWwzdQ==.html>
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови: Близько 250 000 слів/ укл. та гол. ред. Олег Єрошенко. Донецьк: Глорія Трейд. 2012. 864 с.
7. Ганич, Д.І., Олійник, І.С. *Словник лінгвістичних термінів*. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
8. Голубовська, І. О. *Душа і серце в національно-мовних картинах світу (на матеріалі української, російської, англійської та китайської мов)*. Мовознавство. 2002. № 4–5. С. 40–47.
9. Голубовська, І. О. *Етнічні особливості мовних картин світу*. Київ: Логос, 2004. 284 с.
10. Даниленко, Л . *Лінгвістика ХХ початку ХХІ ст. у пошуках цілісної теорії взаємозв'язку мови, культури і мислення*. Мовознавство. 2009. № 5. С. 3-
11. Єрмоленко, С.Я. *Мінлива стійкість мовної картини світу*. Мовознавство 2009. № 3 4. С. 94 103
12. Калашник, В.С. *Образно-смілова єдність як засіб і знак у поетичній мовній картині світу*. Вісник Харківського національного університету. Серія: Філологія. 2001. №519. Вип.32. С.3-11.

13. Коч, Н.В. *Когнітивна лінгвістика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. Миколаїв : Іліон, 2021. 132 с
14. Мерзлюк, Д.О. *Китайська мова. Базовий курс: підруч. Для студ. Вищ. Навч. зал./За ред.. Н.С. Ісаєвої*. Харків: Фоліо, 2016. 368 с.
15. *Мовна картина світу*. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006. С. 365-367.
16. Потапчук, С.С. *Лінгвокогнітивний і лінгвокультурологічний підходи до вивчення концепту у сучасному мовознавстві. Актуальні проблеми сучасної філології*. Мовознавчі студії : зб. наук. пр. Рівненського держ. гуман. ін-ту. Рівне : РДГУ, 2007. № 15. С. 104–109.
17. Селіванова, О. О. *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми*. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с. С. 365–429.
18. Словник китайської мови (汉典). URL:
<https://www.zdic.net/hans/%E7%A9%BA%E5%9F%8E%E8%AE%A1>
19. Слухай, Н. В., Снитко, О. С., Вільчинська, Т. П. *Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні: навчальний посібник*. К., 2011. 367 с.
20. Chen, H. *Сімейні прислів'я*, 2016. С.41
21. Liu, J. *Дослідження сімейних цінностей у китайських приказках*, 2015, С.49
22. Sun, W. *Роль приказок у формуванні китайської культури*, 2017, С.32.
23. Wang, M. *Вивчення впливу приказок на конфуціанські ідеали*, 2018, С.57.
24. Zhang, Y. *2020 Історія та розвиток китайських прислів'їв*, 2020, С.53.
25. Бацевич, Ф. С. *2011 Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень*, 2011, С. 53 Київ: ВЦ “Академія”.
- 26.- Kou Danyang. *The Concept of FAMILY in Mandarin Chinese*, 2020, С.4-82.
27. Ставицька, Л.О. *Мовні засоби вираження наскрізного образу як елемента індивідуальної естетичної системи. Семасіологія і словотвір: Збірник наукових праць*. Київ: Наук. думка, 1989. С.98-102.

- 28.Тімкова, Т.М. *Методологія когнітивної лінгвістики. Когнітивний підхід в тюркології. Сходознавство*,2009. С. 171-180.
- 29.*Українська інгвокультурологія: навч. посібн. для студентів зі спеціальності «Українська мова і література»* [за заг. ред. проф. О.І.Потапенка]. Корсунь-Шевченківський: ФОП Гаврищенко В. М., 2014. 350с.
- 30.*Український тлумачний словник: Близько 250 000 слів/ укл. та гол. ред. Вячеслав Бусел.Київ; Ірпінь: Перун, 2016.1692с.*
- 31.Штерн, І.Б. *Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: Енциклопедичний словник.* Київ : Артек, 1988. 336 с.
- 32.Щербін, В. *Українська концептологія і концептографія: погляд із Білорусі. Українська мова.* 2008. № 3. С. 26–40.
- 33.Яремко, Я. П. *Стратифікація концепту.* Мовознавство. 2009. № 1. С. 60–69.
- 34.Chen Guicheng. Definition of Idioms and Entry Selection for Dictionary of Idioms. *Lexicographical Studies.*2005 (1). p. 23–27.
- 35.Fan Xiao. On Chinese “Four-Character” idioms. *Journal of Urumqi Adult Education Institute.* 2008.16(4). p. 32–36.
- 36.Jiāng Xiǎojié, Hēi Jiāxian. Chéngyǔ de yǐyì gòu jiàn jí xíngshì tèzhēng (Семантичнабудова і формальні ознаки китайського чен'юй). *Modern Chinese.* 2006 (5). p. 14–15.
- 37.Liú Shàofēi. The comparative Study of Russian Idioms and Chinese Idioms. *Journal of Liaoning Medical University (Social Science Edition).* 2007. 5(1). p. 88–90.
- 38.Мо Pengling. Guānyu chéngyǔ dīngyì de zài tàntǎo (Перегляд визначення китайського чен'юй). *Journal of Changzhou Institute of Technology (Social Science Edition).* 1999 (1). p. 54–59.
- 39.Sun Weizhang. Han yu shu yu xue (Китайская фразеология) Jilin, 1989. 389 p.
- 40.Táo Yuánkē. Shìxī Hànyǔ Sìzìgéchéngyǔ De Lèixíng Jí Qíshìyì Fāngshì (Аналіз різних типів китайських сицзиге і способів подання сенсу) *Academic Research,* 2002(9). p. 130–137.
- 41.Xú Chénghuán. The Shaping of Idioms in Chinese. *Journal of College of Chinese Language and Culture of Jinan University,* 2004 (1). p. 42–51.

- 42.林晓珊, 苏秋鹏. 浅析汉语四字并列成语//南昌教育学院学报(文学艺术). 2011. №26(11). 页 31-32.
- 43.刘振前, 邢梅萍. 汉语四字格成语语义结构对称性与认知//世界汉语教学. 2000. №1. 页 77-81.
- 44.现代汉语.下册/黄伯荣, 廖序东编. -4版. -北京: 高等教育出版社, 2007. -261页.
- 45.杨箐, 佟文晶. 四字并列结构成语特点刍议//辽宁教育行政学院学报. 2012. № 3 (29). 页 61-64.